

До
Председателя на Научното жури за
оценяване на дисертационния труд
на Теодора Върбанова Върбанова,
Стопански факултет, Софийски университет

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Теодора Маринова Георгиева, Международно висше бизнес училище, професионално направление: 3.8. Администрация и управление (Стратегическо управление на науката, технологиите и иновациите)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен “доктор” в професионално направление 3.8. Икономика и управление по отрасли (Публичен сектор), към Стопански факултет на Софийски университет.

Автор на дисертационния труд: Теодора Върбанова Върбанова, отчислена с право на защита.

Тема на дисертационния труд: “Инвестиции в нови технологии в средното образование като инструмент за интервенция, насочен към повишаване на ефективността на образователния процес”.

Основание за представяне на становището: участие в състава на научно жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед РД 38-580/11.09.2018 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски” и Протокол №1/21.09.2018 г. от заседание на научно жури.

I. Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд е разработен в обем от 122 стандартни страници. Структуриран е както следва: увод (9 страници), основен текст, систематизират в пет глави (92 страници), заключение (2 страници) и използвана литература (3 страници). В структурно отношение дисертационният труд е логически издържан като е постигната добра балансираност между отделните части. Съдържанието на дисертационния труд е илюстрирано посредством 13 таблици, 5 графики и 11 фигури. Библиографската справка съдържа 72 източника, от които 11 на български език и 61 на английски език.

Дисертационният труд, заедно с автореферата и представените научни публикации по темата на същия (общо 5 на брой), **представяват завършен продукт на самостоятелно научно изследване.**

Дисертационният труд е посветен на актуален и важен икономически и управленски въпрос. **Актуалността на темата** на дисертационния труд произтича от следното:

- На първо място, информационните и комуникационните технологии са хоризонтални по своя характер и резултатите от тяхното развитие под формата на продукти и услуги намират приложение, респ. съдействат за постигането на растеж и конкурентоспособност във всички останали сектори на икономиката и сфери на социалния живот;

- Второ, образованието, в това число средното образование, има ключова роля при изграждането на предприемаческа и иновационна култура, възпитанието на активна гражданска позиция и подготовката на специалисти с аналитично мислене, умения за учене през целия живот и творчески подход при справянето с предизвикателствата на динамичната околна среда;

- Трето, усвояването на знания и формирането на умения за адекватно използване на информационните и комуникационните технологии от подрастващите в системата на средното образование има потенциала да подпомогне тяхната бъдеща реализация в сфери с висока добавена стойност.

В дисертационния труд сполучливо е разграничен предметът от обекта на изследването. Като **обект** на изследването са изведени „направените публични инвестиции по Национална програма „ИКТ в образованието“ на МОН за периода 2012–2015 г.“, а като **предмет** – „анализ на предприетите управленски решения и действия в областта на публичните инвестиции по Програмата в нови технологии, които да доведат до повишаване ефективността в образователния процес в средното държавно образование“.

Ясно е дефинирана **целта** на дисертацията: „да се анализира въздействието от публичните инвестиции в системата на държавното средно образование в частност на програма „ИКТ в образованието“ на МОН за периода 2012–2015 г. за повишаване на ефективността на обучителния процес в средните училища, идентифициране на съществуващи и нерешени проблеми и предлагане на възможни решения“, която се постига посредством решаването на пет изследователски задачи.

Изследването в дисертационния труд е насочено към валидирането на три **изследователски хипотези**: 1). Публичните инвестиции по Национална програма „ИКТ в образованието“ на МОН за периода 2012–2015 г. са довели до повишаване на ефективността на образователния процес; 2). Инвестициите от Националната програма са по-ефективни в училищата, които са направили допълнителни собствени инвестиции от други източници; 3). Инвестициите от Националната програма са по-ефективни в училищата, които са направили допълнителни собствени инвестиции в други области.

Използваната система от методи и подходи позволява да се проведе задълбочено научно изследване по темата и да се аргументират основните тези на дисертационния труд.

II. Оценка на съдържанието на дисертационния труд

В **първа глава** на дисертационния труд задълбочено и изчерпателно са изследвани водещите публикации в областта на иновациите в образователния сектор. Основният акцент в изследването е поставен върху необходимостта въвеждането на нови образователни методи чрез възможностите на ИКТ да се съчетава с промяна на образователно съдържание и приложение на нови подходи за неговото комуникиране с учащите се. Обоснована е ролята на държавната политика за успешното трансформиране на образователния сектор на дигитална основа. Допълнителни акценти в тази посока са направени във **втора глава** чрез анализ на процесите на въвеждане на информационните и комуникационните технологии в образователната дейност на международно равнище и на база практиките в други държави.

Трета глава е посветена на подхода, използван от МОН, за насърчаване на въвеждането на ИКТ в средното образование чрез инвестиции в средните училища по Национална програма „ИКТ в образованието“. На основата на структуризирана процедура за анализ на насоките за финансово подпомагане на средните училища авторът обосновава извода за недостатъчната степен на постигане на целите на Програмата. Последното е в противоречие с предварително заложената в дисертационния труд хипотеза.

Четвърта и пета глава представят резултатите от проведения клъстерен анализ и структурирани интервюта с представители на целевата група. Изведени са препоръки за дългосрочно ориентирано финансиране на въвеждането на ИКТ в училищата не на базата на изолирани програмни инициативи, а на основата на цялостно портфолио от финансови и нефинансови мерки, които комплексно да визират както използвания хардуер, така и учебното съдържание, специфичната мисия на отделните учебни заведения, опита и квалификацията на учителите като важен съюзник за постигане на целите от прилагането на подобна политика.

Заключение. Докторантката проявява способност за ясно открояване на своите виждания по разглежданите проблеми и за тяхната аргументирана научна защита. Тя сполучливо прави теоретични обобщения, предлага методически решения и обосновава практически предложения на изследваните проблеми.

III. Научни приноси и постижения

Представеният от докторантката Теодора Върбанова Върбанова дисертационен труд притежава убедителни доказателства за научно-приложни резултати, представени като решения по изследваните проблеми. Могат да се открият следните основни приноси на дисертационния труд:

1. На основата на клъстерен анализ е доказан сложния характер на въздействието на ИКТ върху резултатите и поведението на учащите се, с което се обосновава и

необходимостта от измерване на ефекта от въвеждането на методиката за компютърно съпроводено обучение върху образователните резултати.

2) Задълбочено са изследвани инвестираните чрез Национална програма „ИКТ в образованието“ средства като е изведена оценка за степента, в която Програмата постига поставените при нейното създаване цели.

3) Идентифицирани са източниците на технологично изоставане при учениците от системата на средното образование и произтичащите от това рискове за снижаване качеството на образователния процес.

IV. Публикации и участие в научни форуми

Докторантката Теодора Върбанова Върбанова е представил 5 научни публикации, пряко свързани с темата и съдържанието на дисертационния труд, в това число: две статии на български език в списание „Образование и технологии“ и три доклада на английски език, представени в рамките на международни научни конференции.

Представените от докторантката научни публикации отговарят на необходимия брой публикации. Те са достатъчни по обем и същевременно с това са представителни, самостоятелни, имат научна редакция и са в пряка връзка с темата на дисертационния труд, като отразяват основни моменти от него. Научните публикации отговарят на количествените и качествените изисквания за публикации при защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

V. Оценка на автореферата

Авторефератът е в обем от 61 страници. Той кореспондира с дисертационния труд и достоверно представя в синтезиран вид обхвата, съдържанието и резултатите от научното изследване.

VI. Критични бележки и препоръки

Бих искала да направя следните препоръки:

1) Авторът засяга редица въпроси, касаещи въвеждането на съвременните информационни и комуникационни технологии в образователния процес. Направени са интересни изводи и обобщения. Предложеният анализ обаче би могъл да бъде по-категоричен, като стъпи на основата на още по-широк набор от индикатори и обхване в дълбочина цялостната политическа рамка на европейско и национално равнище в областта на образователните иновации.

2) Приложеният в дисертационното изследване клъстерен анализ би могъл да се допълни с резултатите от други аналитични процедури, включително на основата на качествени индикатори и експертни оценки. Това би могло да стане в следващо изследване, което да доразвие настоящия анализ.

Направените препоръки са в съответствие с общата положителна оценка на разработката като самостоятелно изследване с доказани научни и практико-приложни приноси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Теодора Върбанова Върбанова отговаря на изискванията на действащия към момента на стартиране на процедурата Закон за развитие на академичния състав в Р България и на Правилника за неговото приложение. Дисертационният труд представлява комплексно, задълбочено и добросъвестно научно изследване на важен и сложен теоретичен и практико-приложен проблем. Темата на дисертационния труд е актуална, значима и дисертабилна. В хода на изследването са изпълнени поставените цели и задачи. С пълна убеденост давам **положителна оценка** на дисертационния труд. Посоченото в становището ми дава основание **да предложи на членовете на уважаемото научно жури да присъдят** на Теодора Върбанова Върбанова образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.8. Икономика и управление по отрасли (Публичен сектор).

19 октомври 2018 г.
София

Рецензент:
(проф. д-р Теодора Георгиева)